

Nr 58.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1934 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlämnande till Svenska jordbrukskreditkassan av svenska statens obligationer till visst belopp jämte en i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen avlåten, den 21 december 1933 dagtecknad proposition nr 14, vilken hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen besluta, att från riksgäldskontoret skola till Svenska jordbrukskreditkassan överlämnas svenska statens fyra procent obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av 10 miljoner kronor med rätt för kassan att i så måtto förfoga över obligationerna, vilka fortfara att tillhöra staten, att de må pantförskrivas såsom säkerhet för lån hos riksbanken, och med skyldighet för kassan att vidtaga åtgärder i ändamål att obligationerna varda till riksgäldskontoret återställda senast den 30 juni 1940.

Svenska jordbrukskreditkassan tillkom genom beslut av 1930 års riksdag med uppgift bland annat att ombesörja kapitalanskaffningen till jordbrukskasseorganisationens kreditrörelse. För att säkerställa jordbrukskreditkassans upplåning av kapital till erforderligt belopp överlämnades härvid till kassan såsom grundfond 4 $\frac{1}{2}$ procent statsobligationer till ett nominellt belopp av 15 miljoner kronor. Genom beslut av 1932 års riksdag ökades kassans grundfond med 10 miljoner kronor till 25 miljoner kronor, likaledes genom överlämnande till kassan av 4 $\frac{1}{2}$ procent statsobligationer.

Av 1933 års riksdag beslöts — i syfte att därigenom skulle ernås en räntelättnad i kassans upplåning — att till kassan skulle överlämnas svenska statens fyra procent obligationer till ett nominellt belopp av 5 miljoner kronor, och skulle kassan hava rätt att i så måtto förfoga över obligationerna, vilka fortfarande skulle tillhöra staten, att de finge pantförskrivas såsom säkerhet för lån hos riksbanken. Kassan skulle emellertid hava skyldighet

att vidtaga åtgärder i ändamål att obligationerna bleve till riksgäldskontoret återställda senast den 30 juni 1938.

Med förmålan att de genom 1933 års riksdags beslut till förfogande ställda obligationerna inom den närmaste tiden komme att vara disponerade för avsett ändamål, har *Svenska jordbrukskreditkassans styrelse* i skrivelse den 7 november 1933 hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för att statsobligationer till ett ytterligare belopp av 10,000,000 kronor måtte ställas till kassans förfogande för belåning i riksbanken mot gällande diskontoränta.

I sin berörda skrivelse har styrelsen meddelat, att jordbrukskasserörelsens sammanlagda utlåning den 1 september 1933 utgjorde omkring 33 miljoner kronor, vilka anskaffats på följande sätt:

Av Svenska jordbrukskreditkassan förmedlad kredit ..	kronor	18,400,000
Inlåning från allmänheten	»	11,200,000
Rediskontering hos riksbanken	»	1,500,000
Rörelsens egna fonder	»	1,400,000
Summa kronor		32,500,000.

I jordbrukskreditkassans förenämnda upplåning å 18.4 miljoner kronor ingå bland annat dels lån från pensionsförsäkringsfonden å 7.3 miljoner kronor, löpande med $4\frac{1}{2}$ procent ränta, dels lån från postsparbanken å 7.52 miljoner kronor, å vilket ränta för närvarande utgår efter 4 procent, dels ock lån hos riksbanken å 2.65 miljoner kronor mot säkerhet av de genom beslut av 1933 års riksdag till kassan överlämnade statsobligationerna. Sistnämnda lån, som sedermera ökats till 4 miljoner kronor, löper för närvarande med $2\frac{1}{2}$ procent ränta. — Räntan å inlåningen från allmänheten, vilken inlåning handhaves av centralkassorna för jordbrukskredit, utgår för närvarande å andra räkningar än checkräkning i regel efter 3 procent. — För rediskonteringen i riksbanken utgör räntesatsen för närvarande $2\frac{1}{2}$ procent.

I sin skrivelse har kassestyrelsen anført, att styrelsen efter förmåga sökte främja en sådan utveckling, att kasserörelsen skulle kunna genom inlåning från allmänheten i allt högre grad tillgodose sitt kapitalbehov och såmedelst bliva iståndsatt att bättre anpassa upplånings- och därmed även utlåningsräntorna efter allmänna ränteläget. Förhoppningar om en utveckling i antydd riktning syntes styrelsen också kunna hysas, då ifrågavarande inlåning på senaste tiden visat avsevärd ökning.

I anslutning härtill hava *fullmäktige i riksbanken* uttalat, att — under förutsättning dels att nu i visst avseende föreskriven begränsning av centralkassornas inlåningsrätt ändrades, dels ock att insättarnas förtroende för kassorna icke rubbades — den av jordbrukskreditkassans styrelse förväntade ökningen av inlåningen syntes sannolik. Därest en sådan ökning komme till stånd, syntes det nu begärda stödet behöva bliva endast av tillfällig natur.

I ärendet hava fullmäktige vidare anfört:

Såväl affärsbankerna som sparbankerna hade för närvarande på sina håll svårighet att göra sina medel fruktbärande. Samtidigt ökades jordbrukskassornas utlåning. Detta kunde tyda på bland annat, att jordbrukskassorna åtnöjde sig med sämre säkerhet än sparbankerna. En snabb expansion, speciellt i nuvarande tidsläge, vore givetvis ägnad att väcka betänkligheter. Det borde dock erinras, att en sämre säkerhet i någon mån kunde kompenseras av jordbrukskassem medlemmarnas solidariskska ansvarighet. Emellertid torde man för närvarande i särskilt hög grad vara nödsakad att grunda sitt förtroende för rörelsens ekonomiska styrka på den kontroll, som Svenska jordbrukskreditkassan utövade över densamma. Fullmäktige förutsatte nämligen, att utlåningen granskades så effektivt, att mera än normala risker ej bleve förknippade med densamma.

Den begärda ökningen av statens garanti skulle uppenbarligen bereda lättnad åt jordbrukskasserörelsens låntagare. Med hänsyn härtill och under åberopande av vad fullmäktige anfört rörande den med jordbrukskassornas utlåning förenade risken ansåge fullmäktige sig kunna tillstyrka bifall till framställningen.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en i anledning av förevarande proposition väckt *motion II: 505*, vari herr *Olsson* i Golvvasta jämte sju av andra kammarens övriga ledamöter hemställt, »att riksdagen måtte anslå 125,000 kronor till Svenska jordbrukskreditkassan i ändamål att för kassan förbilliga dess nuvarande lån hos pensionsförsäkringsfonden och postsparbanken på det sätt som i motionen närmare angivits.»

Genom det av motionärerna äskade anslaget skulle kassornas årliga ränteutgifter för de ifrågavarande lånen kunna begränsas till 3 $\frac{1}{2}$ procent.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Såsom utredningen i ärendet giver vid handen, har staten alltsedan år 1930, då jordbrukskasserörelsen erhöll sin nuvarande organisation, i betydande utsträckning medverkat till att säkerställa jordbrukskreditkassans upplåning. För ändamålet har staten hittills iklätt sig garantier å tillhoppa 30 miljoner kronor, därav 25 miljoner kronor tillskjutits såsom grundfond för kassan och 5 miljoner kronor tillfälligt ställts till kassans förfogande för att användas såsom säkerhet för lån hos riksbanken. Vid den nuvarande organisationens tillkomst förutsattes, att en grundfond för kassan å 15 miljoner kronor, förenad med en upplåningsrätt å ett fem gånger så stort belopp, skulle tillsvidare vara tillräcklig för att möjliggöra erforderlig kapitalanskaffning. Att rörelsen i högre grad än som från början ansågs behövt måst bygga på statens stöd, har

Utskottet.

väsentligen föranletts därav, att svårigheter förelegat för kassan att erhålla lån utöver grundfondens belopp eller eljest av staten ställd garanti.

Kungl. Maj:t har nu föreslagit, att till kassan skulle överlämnas ytterligare 10 miljoner kronor 4 procent statsobligationer för att av kassan användas såsom säkerhet för lån hos riksbanken. Då utskottet haft att taga ställning till denna fråga, har utskottet funnit det vara föga tillfredsställande, att jordbrukskreditkassans upplåning i sin helhet måste säkerställas av statens garanti. Å andra sidan har det syntts utskottet uppenbart, att statsmakterna, vilka ansett jordbrukskasserörelsen vara en framkomlig väg för lösning av jordbrukets kreditfråga, icke kunna undandraga sig att lämna rörelsen det ytterligare stöd, som den nu ifrågasatta åtgärden under nuvarande förhållanden otvivelaktigt skulle innebära för rörelsens fortsatta utveckling och konsolidering. Med hänsyn härtill och då åtgärden är avsedd vara av tillfällig natur, har utskottet icke velat motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag.

Enligt detta förslag skall det åligga kassan att vidtaga åtgärder i ändamål att nu ifrågavarande statsobligationer varda till riksgäldskontoret återställda senast den 30 juni 1940. Med avseende å möjligheterna härutinnan liksom för ett återställande av ovanberörda, tidigare till kassan på liknande villkor överlämnade obligationer å 5 miljoner kronor torde dessa säkerligen främst ligga i en sådan omläggning av sättet för finansieringen av rörelsen, att denna i större utsträckning än vad nu är fallet kommer att bygga på inlåning från allmänheten. Utskottet, som finner en fortsatt ökning av inlåningen icke osannolik, får beträffande denna fråga hänvisa till sitt denna dag avgivna utlåtande nr 57.

Vidkommande härefter den i motionen II: 505 gjorda framställningen om ett statsanslag å 125,000 kronor för nedbringande av ränteutgifterna för vissa av jordbrukskreditkassan upptagna lån har utskottet funnit sig icke kunna tillstyrka densamma. Frånsett att den föreslagna formen för statsunderstöd syntts utskottet vara mindre lämplig samt ägnad att ingiva principiella betänkligheter, bör nämligen beaktas, att därest Kungl. Maj:ts nu förevarande proposition skulle bifallas av riksdagen, därigenom skulle ernås en betydande räntelättnad för jordbrukskasserörelsen.

Äberopande det anförda får utskottet hemställa,

- 1) att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition; samt
- 2) att förevarande motion II: 505 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 maj 1934.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerberg, Lindgren, Stendahl, Ström* i Lidköping, *Lindmark**, *Bjurström, Nilsson* i Mölndal och *Bodin*;

från andra kammaren: herrar *Leffler, Lovén, Paulsen, Johansson* i Sollefteå, *Andersson* i Falkenberg, *Andersson* i Lindome och *Hilding*.

Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Stendahl, Lindgren* och *Leffler*, vilka under åberopande av innehållet i den vid utskottets utlåtande nr 57 fogade reservationen hemställt,

- 1) att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke må av riksdagen bifallas; samt
- 2) att förevarande motion II: 505 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.